

CD KLASSIEK

Bachs erfenis
Wolfgang A. Mozart

In maart 1829 gaf componist en dirigent Felix Mendelssohn met groot succes een uitvoering van de *Matthäus-Passion*, de eerste uitvoering van dat werk sinds het overlijden van Johann Sebastian Bach in 1750. Die gebeurtenis luidde de herontdekking in van de grootste componist aller tijden, wiens muziek tot dan niet of nauwelijks werd uitgevoerd.

Gemakshalve werd aangenomen dat Bachs oeuvre en genie na zijn dood waren vergeten. Dat is niet waar. Zijn werk, vervat in manuscripten, werd door twee generaties muzikliefhebbers gekoesterd en bewonderd, niet in het minst door Bachs muzikale zonen. Al te vaak wordt vergeten dat Mendelssohns zus Fanny in 1818 debuteerde als pianiste met enkele preludes uit *Das wohltemperierte Klavier*.

De meeste klassieke componisten uit de periode 1770-1800 kenden dat fenomenale klavierwerk, net als Bachs *Kunst der Fuge*. Het waren echter de grote passies en cantates die in de vergetelheid waren terechtgekomen. Haydn bezat wel een exemplaar van Bachs beroemde *Hohe*

Messe, maar kreeg diens passies nooit te zien. Beethoven wilde graag Bachs mis inkijken toen hij in de jaren 1819-1823 aan zijn eigen *Missa solemnis* werkte, maar hij vond nergens een exemplaar.

En hoe was de relatie van Mozart tot Bach? Deze opname van de Akademie für Alte Musik Berlin is gebouwd rond K405, de bewerking door Mozart voor vioolkwartet van enkele preludes en fuga's uit *Das wohltemperierte Klavier*. „Ik begeef me elke zondag naar het huis van baron van Swieten, waar ze niets anders spelen dan Händel en Bach”, schreef Mozart in het voorjaar van 1782 aan zijn vader Leopold. Mozart had dus volop de kans om werk van Bach te horen en ook hij bewerkte diens werk.

Gottfried van Swieten, zoon van de Nederlandse lijfarts van het keizerlijke hof in Wenen, was Mozarts mecenas en een invloedrijk politicus onder Jozef II. Hij was het die Mozart inzage verleende in Bachs meesterwerk en hem vroeg enkele bewerkingen te maken. Door die opdracht ontstond een soort van artistieke chemie tussen twee generaties componisten. Dat is ook goed te horen in deze prachtige uitvoering: Bachs beheersing gevat in Mozarts speelsheid. (EDS)

Adagios & Fugues. W. A. Mozart after J. S. Bach, door Akademie für Alte Musik Berlin, harmonia mundi, HMC 902159, 22,50 euro.

CD KLASSIEK

Titanenwerk
Gustav Mahler

Gustav Mahler (1860-1911) werkte in 1887-1888 aan wat zijn eerste symfonie zou worden en die de bijnaam 'Titan' meekreeg. Het werk ging in 1889 in première in Boedapest, toen nog de tweede hoofdstad van het Oostenrijks-Hongaarse rijk waarvan Mahler ingezetene was. Later kende het nog herwerkingen, met een definitieve versie in 1899.

De oorspronkelijke symfonie werd gecomponeerd in het Duitse Leipzig, waar de 27-jarige Jood Mahler een post bekleedde als concertmeester en zich liet op-

merken als dirigent van Wagners operacyclus *Ring des Nibelungen*. Dat speelt zeker mee in de stijl van dit indrukwekkende werk, waarin ook ouder materiaal werd verwerkt.

In 1893 presenteerde Mahler zijn symfonie in Hamburg in een herziene, vijfdeelige versie als *Tondichtung* (een muzikaal gedicht), opnieuw onder de naam *Titan*, samen met stukken uit *Des Knaben Wunderhorn*, een liedcyclus waarmee hij zich de muziekgeschiedenis inschreef.

Het is die versie die u vindt in deze opname van Sony. Er is een historische band. Het Sinfonieorchester des Norddeutschen Rundfunks (NDR) heeft als thuisbasis Hamburg. Ook de symfonie heeft die havenstad aan de Elbe als bakermat. (EDS)

Gustav Mahler, *Sinfonie Nr. 1 'Titan' (Hamburg Version 1893)*, door het NDR Sinfonieorchester onder leiding van Thomas Hengelbrock, Sony, 4148793, 22,50 euro.

BOEK GELOVEN

Wat met God?
Joël De Ceulaer

Joël De Ceulaer is journalist bij het weekblad *Knack* gespecialiseerd in interviews over filosofie, religie en de zin van het leven. Zelf noemt hij zich atheïst, al werd hij katholiek opgevoed. „Zet me in een zaal vol atheïsten en ik word op slag een beetje katholiek. Zet me in een zaal vol gelovigen en ik zal me prompt als

atheïst profileren”, zegt hij.

Het boek *Gooi God niet weg* gaat over de botsing van godsdienst en wetenschap, meer bepaald over de kern van de evolutietheorie die wil dat ons bestaan het resultaat is van louter toevalligheden. Het is een pleidooi voor een rationele en sceptische levenshouding, gericht tegen allerlei vormen van bijgeloof en aanverwanten, waarbij De Ceulaer ook de psychoanalyse en het werk van Sigmund Freud rekent.

Tegelijk stoot hij zich aan de strijd die grote sceptici zoals Richard Dawkins voeren tegen religie. Hij vindt het ongepast en onnodig religie te beschouwen als een ziekte waarvoor we genezing moeten zoeken. In Europa werd God al anderhalve eeuw geleden dood verklaard, maar vandaag is Hij nog steeds springlevend, alhoewel misschien niet meer zo zichtbaar in onze streken.

Voor De Ceulaer heeft religie een functie – hij gebruikt het woord 'prozac', naar het medi-

cijn tegen depressie – en hij pleit ervoor dat ongelovigen God niet hoeven weg te gooien. Atheïsten kunnen hun voordeel doen met praktijken en concepten uit de godsdienst.

Gaat De Ceulaer daarmee voorbij aan de kern van het geloof, namelijk Gods relatie met de mens? Beslist. De Ceulaer spreekt alvast zijn waardering uit voor wijlen priester Remi Verwimp die de hele christelijke metafysica overboord had gegooit en wilde geloven zonder traditioneel godsbeeld. (EDS)

Joël De Ceulaer, *Gooi God niet weg. Over geloof, ongeloof en bijgeloof*, De Bezige Bij, Antwerpen, 2014, 222 blz., 19,99 euro.

BOEK HUMAAN

Kunst van het verplegen
Wit-Gele Kruis

Van 's ochtends tot 's avonds zie je ze rijden, de autootjes van het Wit-Gele Kruis, mee glijdend in het verkeer op het ritme van de verpleegkundige zorgen

voor hun patiënten. De verpleegkundigen komen maar zelden aan het woord en ook hun patiënten blijven meestal buiten beeld. Dit boek, een initiatief van het Wit-Gele Kruis Antwerpen, doet daar iets aan. In zestien verhalen worden we midden in even zoveel levens gekatapulteerd.

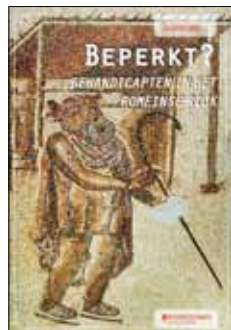
Het zijn niet zelden beklijvende verhalen, door dewelke je zelf de werkelijkheid van de zieke of de ouder wordende mens bekijkt vanuit het standpunt van de verpleegkundige zowel als dat van de patiënt. De verhalen tonen zowel de kracht en het zelfrespect als de kwetsbaarheid van de lijdende mens. Bovenal gaat het over de veelzijdigheid en de schoonheid van het beroep van verpleegkundige.

Een verpleegkundige over Mia die tegen kanker vecht en eraan

ter ondergaat, maar toch eerst nog het doopsel van haar kleinkind wil meemaken. „Ik hoop dat ik genoeg heb kunnen betekenen voor Mia. Zowel op verpleegkundig, maar ook op menselijk vlak. Ik heb alvast veel van Mia geleerd, levenslessen zoals genieten van het leven, je familie koesteren. Maar uit zo'n situatie leer ik ook dat thuisverpleging een mooi beroep is, eentje dat je met je hart uitoeffent.” (EDS)

Het Wit-Gele Kruis van Antwerpen, *Verplegen over de drempel heen*, Epo, Berchem, 2014, 176 blz., 12,90 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Mens in de oudheid
Nouwen & Laes

Geregeld vind je in het boekenaanbod van het Davidsfonds werken over het dagelijkse leven in Rome. In dat rijtje passen twee nieuwe publicaties, over hoe de Romeinse samenleving omging met mensen met een beperking en 35 levensverhalen van grote en kleine mensen. Beide werken hebben een uitgebreide literatuurlijst, die de lezer die zich in het onderwerp wil verdiepen, meer dan op weg zet.

Lotgevallen van gewone burgers leren we kennen via opschriften en archeologische vondsten. Robert Nouwen spoorde ze op, in alle uithoeken

van het Romeinse Rijk, in alle standen. Van een onbekende bankier in Keulen tot de Tongenaar M. Ulpius Felix, die aan het einde van de eerste eeuw meermaals vocht in het Colosseum. Misschien warmde hij zich in de nabijgelegen Ludus Magnus op, vraagt de auteur zich af.

Meteen is de toon van dit boek gezet. De flarden informatie worden geplaatst tegen de historische achtergrondkennis van de auteur. Zo is de uitweiding over de schapenteelt en de wolscharen die als grafgift werden meegegeven, wat in Trier vaak gebeurde, leerrijk. Het verhaal dat erbij hoort, is minder fijn: de jonge herder Jucundus werd vermoord door een slaaf, die zich achteraf in de rivier de Main stortte en verdrinkte.

De auteur van het andere werk, Christian Laes, specialiseerde zich in de mentaliteitsgeschiedenis en publiceerde eerder al over kinderen bij de Romeinen. Hij gaat in medische en juridische bronnen na hoe in die tijd werd gedacht over mensen met een beperking en hoe die in het dagelijkse leven functioneerden. Een thema dat in de vroegere geschiedschrijving niet aan bod kwam.

Interessant aan dit boek is dat de auteur ook eigentijdse cijfers en gegevens aanhaalt over de lichamelijke en geestelijke beperkingen die hij bespreekt en dat hij ook teksten van kerkvaders over die onderwerpen citeert. Zo beklemtonen Augustinus en Johannes Chrysostomus de waarde van de uitspraak van Jezus, dat de blindgeborene noch zijn ouders schuld hadden aan zijn blindheid. Ook die opvatting leefde, naast het veroordelende denkkader. (NL)

Robert Nouwen, *De onderdanen van de keizer. 35 uitzonderlijke verhalen van unieke mensen*, Davidsfonds, Leuven, 2014, 238 blz., 29,95 euro • Christian Laes, *Beperkt? Gehandicapten in het Romeinse Rijk*, Davidsfonds, Leuven, 2014, 304 blz., 29,95 euro.